

Uczelnia Łazarskiego

Wydział Prawa i Administracji

mgr Paweł Blajer

Streszczenie pracy doktorskiej „Nabycie przedsiębiorstwa będącego przedmiotem zapisu windykacyjnego – aspekty materialno i proceduralno-prawne” napisanej pod kierunkiem dr hab. prof. Uczelni Łazarskiego Małgorzaty Manowskiej.

Rozprawa doktorska ukazuje materialne i procesowe uwarunkowania związane ze stwierdzeniem nabycia przedsiębiorstwa będącego przedmiotem zapisu windykacyjnego. Wkład do rozwoju nauki wyraża się w opracowaniu **nowego podejścia teoretycznego** zarówno do samej istoty przedsiębiorstwa, jak i do kwestii konkretnych czynności, które powinny zostać podjęte, jeśli jest ono przedmiotem legatu windykacyjnego. W pracy odpowiedziano również na kilka istotnych pytań związanych z praktycznymi aspektami procesu mającego na celu stwierdzenie nabycia przedsiębiorstwa, gdyż trudno mówić o ukształtowaniu *usus* w tej materii. Przykładowo: Jak na podstawie konkretnych elementów stanu faktycznego ustalić skuteczność zapisu windykacyjnego przedsiębiorstwa? Jak powinno być oznaczone przedsiębiorstwo w czynnościach związanych z ustanowieniem zapisu windykacyjnego i stwierdzeniem jego nabycia? Jakie są ograniczenia w bazowaniu na oświadczeniach uczestników postępowania dotyczących przedsiębiorstwa? Kiedy zapis windykacyjny dotyczący przedsiębiorstwa może być nieskuteczny, jeśli przedmiotem innego zapisu (zapisów) jest składnik (składniki) przedsiębiorstwa? Analizowane zagadnienia są istotne przede wszystkim z punktu widzenia przedsiębiorców i ich następców prawnych. Wnioski uzyskane w pracy mają jednak także doniosłą wartość poznawczą dla innych podmiotów biorących udział w postępowaniu mającym na celu stwierdzenie nabycia przedsiębiorstwa będącego przedmiotem zapisu windykacyjnego, tj. dla sędziów, notariuszy, komorników, kuratorów spadku, wykonawców testamentu i wierzycieli spadkodawcy.

Struktura pracy odzwierciedla złożoność zagadnienia. Konieczne było wyjście od kwestii fundamentalnych związanych z ujęciem przedsiębiorstwa w prawie cywilnym, aby następnie przejść do różnych aspektów związanych z ustanowieniem go przedmiotem zapisu

windykacyjnego. Dysponując wnioskami z powyższych rozważań w finale przedstawiono uwarunkowania związane ze stwierdzeniem nabycia przedsiębiorstwa w postępowaniu realizowanym po otwarciu spadku. To pozwoliło z kolei sformułować warunki i zasady, jakie powinny obowiązywać w postępowaniu nieprocesowym dotyczącym spadku obejmującym stwierdzenie nabycia przedsiębiorstwa będącego przedmiotem zapisu windykacyjnego.

W celu ustrukturyzowania dyskursu na temat przekazania przedsiębiorstwa zaproponowano autorskie podejście do jego istoty. Nadal kluczową wagę przypisuje się czynnikowi organizacyjnemu, ale pokreślono i szerzej omówiono zasadniczą rolę *know-how*. Ma to istotne znaczenie dla czynności związanych z ustaleniem, czy określony zespół składników niematerialnych i materialnych jest przedsiębiorstwem. Sformułowano postulat weryfikacji 7 warunków, które odnoszą się konkretnie do przedsiębiorstwa jako przedmiotu zapisu windykacyjnego i pozwolą ustalić ważność oraz skuteczność takiego zapisu. Ustalenia w tych zakresach powinny przebiegać według innego schematu (zasad) niż w przypadku innych przedmiotów zapisu windykacyjnego.

Przyjęto dwie metody badawcze: dogmatycznie – prawną i empiryczną. Rozszerzono badania na zagadnienia dotyczące wykorzystania zapisu windykacyjnego przez przedsiębiorców z uwagi na potrzebę odniesienia się do wskazanych wniosków teoretycznych, ale również po to, aby ustalić w jakim kierunku podąża praktyka w przypadku nowej instytucji w prawie spadkowym, jaką jest zapis windykacyjny. Badanie empiryczne zostało przeprowadzone wśród notariuszy i kancelarii prawnych. W pracy szeroko przedstawiono ich wyniki przyjmując, że mogą być one wykorzystywane przez innych badaczy w analizach, również na innych płaszczyznach.

W pracy postawiono jedną hipotezę główną i osiem hipotez pomocniczych. W naczelnej tezie dysertacji podkreślono, że w ramach postępowania mającego na celu stwierdzenie nabycia przedsiębiorstwa (prowadzonego przez osobę fizyczną), będącego przedmiotem zapisu windykacyjnego, konieczne jest zweryfikowanie, czy została zachowana istota przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowo – funkcjonalnym. Hipotezy pomocnicze dotyczą: relacji *know-how* i czynnika organizacyjnego w przedsiębiorstwie, sposobu ustalenia *know-how* w oparciu o zespół składników, zachowania ciągłości przedsiębiorstwa, konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego dla stwierdzenia nabycia przedsiębiorstwa będącego przedmiotem zapisu windykacyjnego i możliwości wykorzystania środków dowodowych przewidzianych w postępowaniu dotyczącym spadku, roli

dokumentacji występującej w przedsiębiorstwie w postępowaniu dowodowym, znaczenia wyników postępowania stwierdzającego nabycie przedsiębiorstwa oraz konieczności wykonania dodatkowych czynności prawnych mających prowadzić do kontynuacji działalności gospodarczej przez zapisobiercę windykacyjnego.

Konsekwencją przyjęcia hipotezy głównej jako hipotezy kierunkowej jest układ pracy i zawartość poszczególnych rozdziałów. Praca składa się w sumie z 6 rozdziałów. W pierwszym rozdziale przedstawione zostały kluczowe zagadnienia związane z ujęciem przedsiębiorstwa w prawie cywilnym. Rozdział ten stanowi tło dla całej pracy. Omówiono w nim kwestie związane m.in. ze znaczeniem przedsiębiorstwa, jego istotą, charakterem prawnym, relacjami prawnymi, jakie mogą wystąpić w związku ze złożoną konstrukcją przedsiębiorstwa oraz wskazano istotne elementy konieczne do uczynienia przedsiębiorstwa przedmiotem czynności prawnych. Rozdział zawiera także omówienie istoty przedsiębiorstwa w ujęciu ekonomicznym, organizacji w przedsiębiorstwie oraz znaczenia *know-how*. Rozdział drugi zawiera pogłębienie kwestii przedsiębiorstwa jako przedmiotu zapisu windykacyjnego. Szczegółowo omówiono m.in. zakres zapisu windykacyjnego obejmującego przedsiębiorstwo oraz jego poszczególne składniki, dopuszczalność uczynienia przedmiotem zapisu zorganizowanej części przedsiębiorstwa, skutki prawne uczynienia zapisu windykacyjnego przedsiębiorstwa, ale pod warunkiem, z zastrzeżeniem terminu lub polecenia, kształtowanie się odpowiedzialności za długi spadkowe związane z przedsiębiorstwem, możliwość uczynienia przedmiotem zapisu windykacyjnego przyszłego przedsiębiorstwa oraz takiego, które wchodzi w skład majątku wspólnego małżonków. Rozdział 3 skoncentrowany jest na postępowaniu mającym na celu stwierdzenie nabycia przedsiębiorstwa będącego przedmiotem zapisu windykacyjnego. Przedstawiono w nim także ograniczenia w postępowaniu notarialnym, jakie mogą pojawić się w czynnościach związanych z przedsiębiorstwem. W rozdziale 4 i 5 przedstawiono wyniki badań praktyki notarialnej dotyczącej zapisu windykacyjnego oraz praktyki kontraktowej (badanie *case study*). W ostatnim rozdziale omówiono w pierwszej kolejności zagadnienie i zakres ryzyka kontynuacji działalności gospodarczej po śmierci spadkodawcy, a następnie przedstawiono obszary, które wymagają dodatkowych czynności prawnych w celu dalszego prowadzenia działalności gospodarczej przez zapisobiercę windykacyjnego.

We wnioskach z rozprawy autor wskazuje, że poprzez zapis windykacyjny nie został w pełni zrealizowany zamiar ustawodawcy dotyczący szybkiego przekazania przedsiębiorstwa, ale nie oznacza to, że na gruncie obowiązujących przepisów nie jest

możliwe przeprowadzenie tego procesu. Zwrócono jednak uwagę na potrzebę prac nad innymi rozwiązaniami dotyczącymi przekazania przedsiębiorstwa oraz na problemy związane z niektórymi składnikami przedsiębiorstwa i opodatkowaniem nabycia przedsiębiorstwa. Zasygnalizowano coraz bardziej widoczną zmianę funkcji przedsiębiorstwa we współczesnej gospodarce, co rodzi konieczność dyskusji także nad nowym prawnym ujęciem jego znaczenia i charakteru.